

С. Р. Грицай, Т. П. Дяк

Національний університет "Львівська Політехніка", м. Львів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОРПУСНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ

У сучасному інформаційному суспільстві аналіз текстових матеріалів і визначення їх ключових особливостей мають велике значення в різних галузях науки, зокрема – в корпусній лінгвістиці. Встановлено, що незважаючи на великий потенціал застосування методологій корпусів у різних галузях дослідження, досі існує потреба їхнього опанування для практичного застосування. Наявність великомасштабних комп'ютеризованих корпусів текстів, які було вдосконалено завдяки кращій цифровій інфраструктурі та технологічним досягненням, що відбуваються в епоху інформації, забезпечує базис для лінгвістичних досліджень. Проаналізовано спеціалізоване програмне забезпечення з потужними функціями оброблення та аналізу корпусів текстів, потрібних для здійснення лінгвістичних досліджень, та його практичне використання у різних дослідженнях. Спеціалізоване програмне забезпечення Sketch Engine, що налічує потужні інструменти Word Sketch, Thesaurus, Concordance та інші функції для розширеного пошуку, уможливує комплексний аналіз мовних корпусів для виявлення статистично релевантних закономірностей. У цьому дослідженні технологічний інструментарій Sketch Engine застосовано для дослідження гендерних мовних моделей у політичному дискурсі на матеріалі корпусу мотиваційних промов провідних політичних діячів США за 2020-2025 рр. загальним обсягом понад 150 тис. слів. Використання автоматизованих методів аналізу дало змогу виявити істотні гендерні відмінності на лексико-семантичному, синтаксичному та прагматичному рівнях. Встановлено, що для жіночої мовної моделі характерне домінування інклюзивних стратегій, виражених через високу частотність інклюзивного займенника "we" (43,8 %), переважання модальних дієслів можливості (29,5 %), використання метафор шляху та розвитку. З'ясовано, що для чоловічої мовної моделі характерна категоричність, що проявляється через домінування особового займенника "I" (39,8 %), переважання категоричних модальних дієслів (48,9 %), використання метафор війни та боротьби. Охарактеризовано наративні структури, де жіночі промови демонструють циклічність з поверненням до ключових тез, а чоловічі – лінійність із чіткою причинно-наслідковою організацією. Виявлено відмінності в аргументаційних стратегіях: у жіночих промовах переважають особисті історії та фігури зближення, у чоловічих – контрастні протиставлення та фігури контрасту. Визначено тенденцію до конвергенції гендерних мовних моделей: чоловіча модель еволюціонує щодо більшої інклюзивності, жіноча – посилює елементи категоричності.

Ключові слова: корпуси текстів; Sketch Engine; політична комунікація; лексико-семантичні маркери; наративні структури; аргументаційні стратегії; конвергенційні процеси; метафоричні моделі.

Вступ / Introduction

У сучасному суспільстві засоби масової інформації стають чи не найвпливовішим знаряддям розповсюдження інформації і одним із рушійних чинників впливу на суспільну свідомість. Мас-медіа, які дають змогу одночасно передавати інформацію великим групам людей, активно використовують цілеспрямовано, зокрема – і політичні діячі у боротьбі за політичну владу з метою маніпуляції мисленнєвою діяльністю споживачів медіапродуктів. Тому політичний дискурс, як простір вербалізації суспільно-політичних відносин, становить надзвичайно перспективне поле для дослідження гендерних мовних моделей. Трансформаційні процеси, що відбуваються у сучасних мовних системах, особливо виразно проявляються саме в політичній комунікації, де відбувається постійне протистояння між традиційними,

усталеними мовними формами та інноваційними, прогресивними тенденціями. Гендерні мовні моделі, що реалізуються в політичному дискурсі, відображають не тільки індивідуальні особливості мовця, але й глибинні соціокультурні трансформації, пов'язані зі зміною гендерних ролей та стереотипів у суспільстві.

Сучасні дослідження політичного дискурсу дедалі частіше спираються на цифрові лінгвістичні технології, які забезпечують комплексний аналіз великих текстових масивів. Використання корпусних інструментів відкриває можливості не тільки для кількісного оброблення даних, але й для виявлення прихованих закономірностей, що формують гендерно зумовлені комунікативні стратегії. Застосування автоматизованих процедур токенизації, лематизації, частини мовного тегування та синтаксичного парсингу дає змогу проводити багаторівневий аналіз політичних промов із високим ступе-

Інформація про авторів:

Грицай Софія Романівна, магістрант, кафедра прикладної лінгвістики.

Email: sofiahrytsay@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0007-5348-5063>

Дяк Тетяна Петрівна, канд. пед. наук, доцент, кафедра прикладної лінгвістики.

Email: tetiana.p.dyak@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-0919-9792>

Цитування за ДСТУ: Грицай С. Р., Дяк Т. П. Використання цифрових корпусних інструментів для дослідження гендерних особливостей політичних промов. Науковий вісник НЛТУ України. 2025, т. 35, № 5. С. 108–115.

Citation APA: Hrytsai, S. R., & Dyak, T. P. (2025). Using digital corpus tools to study gendered aspects of political speeches. *Scientific Bulletin of UNFU*, 35(5), 108–115. <https://doi.org/10.36930/40350512>

нем точності та відтворюваності.

Одним із найбільш репрезентативних ресурсів для вивчення англомовного політичного дискурсу є COCA (англ. *Corpus of Contemporary American English*), який містить понад мільярд слів із текстів різних жанрів, враховуючи транскрипти публічних виступів американських політиків. Цей корпус забезпечує гнучкий пошук за лексичними одиницями, граматичними конструкціями та семантичними категоріями, а також дає змогу фільтрувати результати за параметрами статі, жанру чи часового періоду, що робить його цінним ресурсом для дослідження гендерних аспектів політичного мовлення.

Подальший аналіз спирається на методи статистичного оброблення даних, що дають змогу перевіряти значущість відмінностей у мовленні політиків різної статі. Окрім цього, застосування алгоритмів тематичного моделювання та машинного навчання сприяє виявленню латентних мовних патернів, які залишаються поза межами інтуїтивного спостереження.

Для технічної реалізації корпусного аналізу було обрано програму Sketch Engine, яка надає потужний інструментарій для корпусного аналізу, враховуючи функції Word Sketch (аналіз граматичних та колокаційних патернів), Concordance (аналіз контекстуального вживання), Wordlist (частотний аналіз), Keywords (виявлення ключових слів порівняно з референтним корпусом). Особливу цінність для дослідження становить функція CQL (англ. *Corpus Query Language*), яка дає змогу формулювати складні запити для виявлення специфічних мовних патернів, характерних для гендерних мовних моделей.

Вибір Sketch Engine, як інструменту дослідження, зумовлений також можливістю використання референтного корпусу English Web 2021, який охоплює понад 40 млрд слів сучасної англійської мови, що дає змогу виявляти специфічні особливості досліджуваного корпусу порівняно зі загальномовним узусом.

Актуальність дослідження трансформації гендерних мовних моделей у політичному дискурсі зумовлюється кількома чинниками: по-перше, зростанням кількості жінок у політиці, що призводить до трансформації традиційно маскулінного політичного дискурсу; по-друге, загальними тенденціями до демократизації мови, її звільнення від гендерних стереотипів та дискримінаційних практик; по-третє, посиленням уваги суспільства до питань гендерної рівності та інклюзивності. Лінгвістичне дослідження трансформаційних процесів у гендерних мовних моделях дає змогу не тільки зафіксувати мовні зміни, але й зрозуміти глибинні механізми соціокультурних трансформацій, що відбуваються у сучасному суспільстві.

Об'єкт дослідження – визначення гендерних особливостей політичних промов.

Предмет дослідження – методи і засоби встановлення гендерних відмінностей у політичних промовах, що впливають на трансформацію традиційних маскулінних та фемінінних комунікативних патернів у сучасному політичному дискурсі.

Мета роботи – проаналізувати особливості трансформації гендерних мовних моделей у політичному дискурсі США за період 2020-2025 рр. на матеріалі корпусу мотиваційних промов, що дасть можливість виявити ключові відмінності у вербалізації політичної діяльності представниками різних статей.

Для досягнення зазначеної мети визначено такі *основні завдання дослідження*:

- охарактеризувати методологічні засади корпусного підходу до дослідження гендерних мовних моделей, що дасть змогу встановити об'єктивні критерії ідентифікації гендерно маркованих елементів мови;
- визначити лексико-семантичні маркери гендерних мовних моделей у політичному дискурсі, що дасть можливість виявити ключові відмінності у вербалізації політичної діяльності представниками різних статей;
- дослідити синтаксичні особливості гендерно маркованого мовлення політиків, що забезпечить розуміння структурних відмінностей в організації політичного дискурсу;
- проаналізувати зміни гендерних мовних моделей упродовж досліджуваного періоду, що допоможе визначити основні напрями трансформації політичного дискурсу;
- встановити ключові тенденції конвергенції гендерних мовних моделей у сучасному політичному дискурсі, які уможливають прогнозування подальшого розвитку комунікативних стратегій у політичній сфері.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичні засади дослідження гендерних мовних моделей сформувалися на перетині лінгвістики, соціології, психології та культурології. Гендерні розвідки у мовознавстві з'явилися у 70–80-х роках ХХ століття. Американська мовознавиця Р. Лакофф у праці *"Мова та місце жінки"* започаткувала дебати щодо мови та гендеру, зосереджуючись на антропоцентричному порядку мови та збитковості образу жінки [22], а в подальших дослідженнях аналізує когнітивні та категоріальні аспекти гендерних відмінностей [21].

Вітчизняні та зарубіжні науковці активно досліджують особливості презентації гендерних мовних моделей. Українська вчена О. І. Горощко у праці *"Гендерні аспекти інтернет-комунікації"* прослідковує відображення гендерних стереотипів, мовні прояви ролей у суспільстві та формування гендерної ідентичності [8].

У дослідженні [1] аналізують ключові аспекти гендерної маркованості одиниць мови, пропонують систему класифікації за ступенем маркованості та кореляцію між соціокультурними трансформаціями й мовною репрезентацією гендеру. У монографії [19] висвітлено історію, теоретичні засади та дискурсивну практику гендерної лінгвістики в Україні, методологічні підходи до аналізу мови та основні наукові досягнення в галузі.

Розвиток гендерних досліджень висвітлено у працях багатьох українських і закордонних лінгвістів [11, 23, 26, 29, 31]. У роботі [26] простежено еволюцію підходів до вивчення гендерних особливостей мовлення та їхні спільні й відмінні риси. У дослідженні [11] проаналізовано історичний аспект гендерних мовних моделей, а в роботі [25] – конструювання гендерної ідентичності через лексичні й дискурсивні засоби.

Новітні програмні інструменти, зокрема – у корпусній лінгвістиці, сприяють сучасним дослідженням політичного дискурсу. Поняття корпусу висвітлюють Д. Мейерс та М. Фінеган [7, 28]; Фінеган детально розглядає корпус як машиночитану колекцію текстів, методологічні засади підходу, його переваги, обмеження та перспективи для вивчення лінгвістичних явищ, включно з гендерно маркованими елементами [7].

Однак, виконаний аналіз наукових праць показує, що деякі проблемні питання корпусної лінгвістики досі є недостатньо вивченими, особливо детальнішого висвітлення потребує проблематика використання корпус-

них інструментів для аналізу гендерних особливостей мови політичного дискурсу.

Матеріали та методи дослідження. Під час виконання дослідження було опрацьовано різноманітні наукові розвідки щодо особливостей використання корпусних інструментів для визначення гендерних маркерів мови політичного дискурсу. Матеріалом дослідження слугував корпус політичних промов провідних діячів США за період 2020-2025 рр., зокрема – мотиваційні промови Дональда Трампа та Камали Гарріс, загальним обсягом понад 150 тис. слів. Методологічний інструментарій поєднує корпусний підхід (програма Sketch Engine з функціями Word Sketch, Concordance, Wordlist), дискурс-аналіз та порівняльно-зіставний метод. Для виявлення гендерно маркованих елементів використовувалися CQL-запити до особових займенників, модальних дієслів, метафоричних моделей та ціннісних концептів, що забезпечило комплексний аналіз лексико-семантич-

них, синтаксичних та прагматичних особливостей гендерних мовних моделей.

Результати дослідження та їх обговорення / Research results and their discussion

Завдяки виконаному аналізу наукових публікацій у царині дослідження гендерних особливостей політичного дискурсу, ми встановили, що він, як відкрита й динамічна система, зазнає постійних трансформацій під впливом соціокультурних, політичних та історичних факторів. Тому вивченню політичного дискурсу значною мірою сприяє корпусно-базований підхід на підставі створених корпусів. Дослідження корпусу політичних промов Дональда Трампа та Камали Гарріс за 2020-2025 рр. з використанням корпусних інструментів дає змогу виявити ключові тенденції, напрями та характер трансформацій гендерних мовних моделей. Зокрема, результати пошуку Word Sketch для лексеми "future" у промовах Камали Гарріс проілюстровано на рисунку.

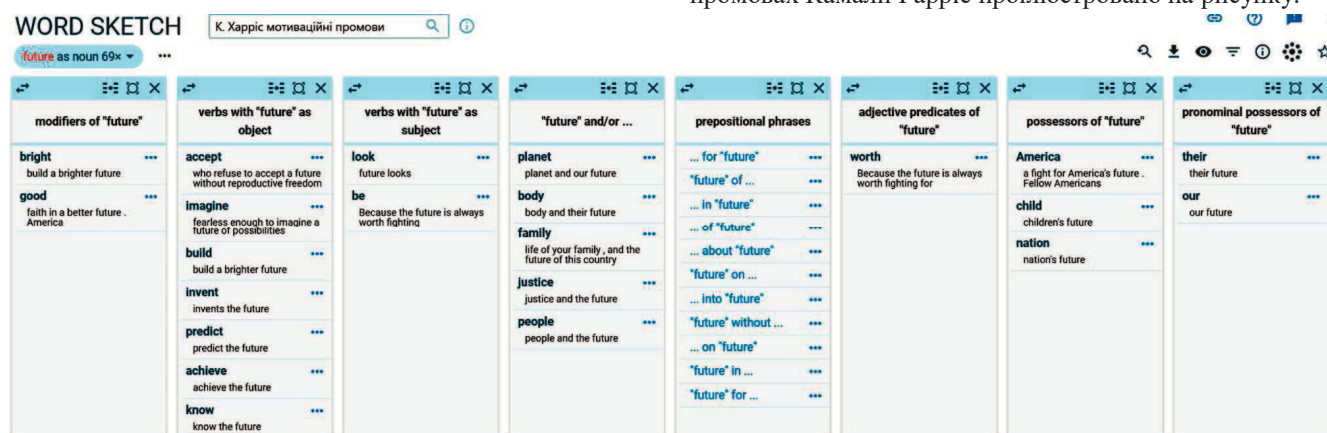

Рисунок. Word Sketch для лексеми "future" у промовах Камали Гарріс / Word Sketch for the lexeme 'future' in Kamala Harris' speeches

Аналіз лексико-семантичних особливостей мотиваційних промов американських політиків дав змогу виявити кардинальні відмінності у вживанні ключових слів. Промови Камали Гарріс насичені лексемами соціальної спрямованості: "middle-class", "reproductive freedom", "dignity", "aspiration", "caregiving", що формують семантичне поле суспільної інклюзивності.

Для мовлення Дональда Трампа характерне домінування лексем оцінного характеру з виразною категоричністю: "great", "incredible", "tremendous", "disgrace", "enemy". Таке протиставлення лексичних переваг відображає фундаментальні розбіжності у концептуалізації політичної діяльності та формуванні комунікативного простору.

Корпусний аналіз займенникових стратегій [lemma="I|we|us|our|my"] [] {0,5} [tag="V.*"] виявив 5429 випадків уживання у Трампа (75,898.22 на мільйон токенів) і 4536 у Гарріс (70,808.62). Трамп схильний до егоцентричної стратегії, активно використовуючи "I" з дієсловами дії та впливу ("I will, very simply, put America first"), тоді як Гарріс частіше поєднує "I" з дієсловами, що виражають емоції та емпатію ("I love you so very much", "I am filled with gratitude").

Особливо показовими виявилися патерни з анафоричними повтореннями займенників на початку речень. Риторичні моделі демонструють гендерні відмінності: Дональд Трамп використовує анафору для створення образу сили та домінування ("We will be prosperous, we will be proud, we will be strong. We will not be conquered, we will not be intimidated"), тоді як Гарріс – для утвер-

дження цінностей та підкреслення непорушності досягнутого прогресу ("We are not going back. We are not going back to when Donald Trump tried to cut Social Security and Medicare").

Модальні дієслова як маркери (не)впевненості демонструють чіткі гендерні переваги. CQL-запит [lemma="must|should|could|can|may|might|will|would"] [] {0,3} [tag="V.*"]

виявив 1293 випадки у корпусі Трампа (18,076.33 на мільйон токенів) та 1205 випадків у корпусі Гарріс (18,810.49 на мільйон токенів). Порівняльний аналіз частотності різних модальних дієслів виявив істотні гендерні відмінності, що відображені в таблиці.

Дональд Трамп віддає перевагу модальним дієсловам категоричного характеру "will", "must", часто в контексті обіцянок та декларацій: "will flourish", "will be rebalanced", "will end". У мовленні Камали Гарріс частіше трапляються модальні дієслова, що виражають можливість, здатність, ймовірність: "could be", "would have", "could finally afford". Така тенденція підтверджує загальну закономірність: чоловіча риторика тяжіє до категоричності та впевненості, жіноча – до пом'якшення категоричності та вираження можливості.

Метафоричні моделі в промовах обох політиків виявили чіткі гендерні відмінності. CQL-запит

[lemma="build|fight|journey|grow|heal"] [] {0,5} виявив 1794 випадки у корпусі Гарріс, що становить 28,005 на мільйон токенів (2.8 % усіх слововживань). Для політичного дискурсу Камали Гарріс характерні метафоричні моделі (політика як подорож) та (життя

як шлях): "unlikely journeys", "Growing up, we moved a lot". Для дискурсу Дональда Трампа більш характерні метафоричні моделі (політика як війна) та (країна як будівля): "We will be conquered", "We will rebuild". Метафоричні преференції відображають глибинні гендерні відмінності у концептуалізації політичної діяльності: жіноча модель тяжіє до розвитку, шляху, просування вперед; чоловіча – до боротьби, протистояння, відвоювання позицій.

Таблиця. Частотність модальних дієслів у промовах Дональда Трампа та Камали Гарріс / Frequency of modal verbs in speeches by Donald Trump and Kamala Harris

Модальне дієслово	Дональд Трамп (%)	Камала Гарріс (%)
will	47,2	32,5
must	8,4	5,7
should	4,3	8,9
can	13,8	17,3
could	7,6	12,2
may	2,1	5,8
might	1,5	3,2
would	15,1	14,4

Аналіз ціннісних концептів у промовах обох політиків демонструє значні кількісні та якісні відмінності. CQL-запит

[lemma="freedom|justice|equality|opportunity|dignity|democracy|liberty|security|prosperity"]

виявив 77 випадків у корпусі Трампа (1,076.47 на мільйон токенів) та 371 випадок у корпусі Гарріс (5,791.45 на мільйон токенів). У промовах Камали Гарріс домінують концепти 'свобода' (96 випадків), 'можливість' (73 випадки), 'справедливість' (61 випадок), 'гідність' (41 випадок). У промовах Дональда Трампа найчастотнішими є 'свобода' (15 випадків), 'демократія' (13 випадків), 'справедливість' (11 випадків). Така кількісна різниця свідчить про значно більшу увагу до ціннісних концептів у жіночому політичному дискурсі. У Дональда Трампа 'свобода' та 'демократія' часто асоціюються з боротьбою, захистом, відновленням: "to save our democracy", "a massive victory for democracy and for freedom". У Камали Гарріс ціннісні концепти вплетені в контекст особистих прав, рівності, інклюзивності: "reproductive freedom", "fundamental freedoms".

Синтаксичний аналіз мотиваційних промов виявив гендерні відмінності на рівні організації мовлення. У промовах Дональда Трампа переважають короткі або еліптичні речення, які створюють динамічний, часом різкий ритм мовлення: "We want law and order? Yeah! We want safety. Yeah! We want equal justice. Середня довжина речення в корпусі Трампа становить 15,7 слів, при цьому часто трапляються дуже короткі речення (3-5 слів) у поєднанні з довшими. Такий синтаксичний малюнок створює ефект "розмовності", наближення до аудиторії, спонтанності.

У промовах Камали Гарріс речення тяжіють до більшої збалансованості за довжиною, логічної структурованості, сполучникового зв'язку між частинами: "Growing up, we moved a lot. I will always remember that big Mayflower truck, packed with all our belongings, ready to go – to Illinois, to Wisconsin, and wherever our parents' jobs took us". Середня довжина речення в корпусі Гарріс становить 19,3 слова, при цьому спостерігається більша однорідність у довжині речень. Така синтаксична організація створює враження виваженості, продуманості, логічності.

Співвідношення простих і складних речень демонструє чіткі гендерні відмінності. У промовах Дональда Трампа прості речення становлять 62 %, складні – 38 %, тоді як у Камали Гарріс – навпаки: 41 і 59 % відповідно. Трамп переважно використовує складносурядні конструкції з єднальним зв'язком ("and"), тоді як Гарріс – складнопідрядні з підрядними означальними, причини, умови чи мети. Це свідчить про різні когнітивні стратегії: чоловіча модель тяжіє до лінійного викладу, жіноча – до складніших логічних ієрархій.

Порівняльний аналіз промов, виголошених на початку досліджуваного періоду (2020-2021 рр.) та в його кінці (2024-2025 рр.), демонструє низку істотних змін у використанні мовних засобів та комунікативних стратегій. Аналіз за CQL-запитом [lemma="I|we|us|our|my"] [] {0,5} [tag="V.*"] демонструє значне зростання частотності використання інклюзивного займенника "we" та його форм у промовах Дональда Трампа: з 23,7 % від загальної кількості особових займенників у 2020-2021 рр. до 31,5 % у 2024-2025 роках. Натомість частотність використання особового займенника "I" зменшилася від 47,3 до 39,8 %. У промовах Камали Гарріс частотність використання інклюзивного "we" залишається стабільно високою впродовж усього періоду (42,5 % у 2020-2021 рр. та 43,8 % у 2024-2025 рр.), проте спостерігається зростання частотності використання особового займенника "I" в контексті висловлення власної позиції, намірів, зобов'язань: від 26,3 до 30,1 %.

Динаміка змін у використанні модальних дієслів також демонструє цікаві трансформації гендерних мовних моделей. Порівняльний аналіз за CQL-запитом

[lemma="must|should|could|can|may|might|will|would"] [] {0,3} [tag="V.*"]

виявляє зменшення частотності категоричних модальних дієслів "must", "will" у промовах Дональда Трампа (від 55,6 до 48,9 %) та збільшення частотності модальних дієслів можливості "can", "could" (від 21,4 до 27,7 %). У промовах Камали Гарріс, навпаки, спостерігається зростання частотності категоричних модальних дієслів (від 38,2 до 44,5 %) та зменшення частотності модальних дієслів можливості (від 29,5 до 24,7 %). Така динаміка свідчить про певну конвергенцію гендерних мовних моделей у сфері вираження модальності: чоловіча модель стає менш категоричною, більш нюансованою, а жіноча – більш категоричною, впевненою.

Культурно-прагматичний аналіз гендерно маркованих елементів у мотиваційних промовах Дональда Трампа та Камали Гарріс дав змогу виявити тісні взаємозв'язки між мовою, культурою, гендером і прагматикою. Ці елементи формують глибинні структури політичного дискурсу, що визначають його сприйняття, ефективність і культурну резонансність. Апеляція до культурних архетипів є одним із ключових прагматичних інструментів політичної риторики.

У промовах Трампа спостерігається активне використання архетипу Воїна, Захисника, Будівничого: "I will protect you. I will defend you. I will fight for you". У промовах Гарріс домінують архетипи Мудреця, Піклувальника, Провідника: "I will always put the needs of the people first", "We are charting a new way forward".

Аналіз наративних структур та аргументаційних стратегій у промовах політиків демонструє істотні гендерні відмінності на рівні дискурсивної організації. Для жіночих мовних моделей характерна перевага цикліч-

них наративів, де розповідь розгортається через повернення до ключових тез, їх поглиблення та розширення. У промовах Камали Гарріс простежується чітка тенденція до використання особистих історій як аргументаційного інструменту: *"Growing up, we moved a lot. I will always remember that big Mayflower truck, packed with all our belongings"*. Такі особисті наративи слугують не тільки для встановлення емоційного зв'язку з аудиторією, але й для ілюстрації політичних принципів через призму власного досвіду.

Чоловічі мовні моделі, представлені у промовах Трампа, тяжіють до лінійних наративів з чіткою причинно-наслідковою структурою: проблема→винні→рішення→результат. Аргументаційні стратегії будуються на контрастному протиставленні минулого і майбутнього, проблеми і рішення: *"Our government confronts a crisis of trust... The vicious, violent, and unfair weaponization of the Justice Department and our government will end"*. Такий підхід створює відчуття рішучості, впевненості, здатності швидко вирішувати складні проблеми.

Яскраві відмінності простежуються також у використанні риторичних фігур. У жіночих промовах домінують фігури зближення, що створюють ефект спільності, діалогу: риторичні запитання (*"Why is it that they don't trust women?"*), апострофи (*"To everyone who has put your faith in our campaign"*), фігури консенсусу (*"Let's be clear about this"*). У чоловічих промовах переважають фігури контрасту, що створюють ефект протиставлення, боротьби: антитези (*"We will not allow an angry mob to tear down our statues, erase our history, indoctrinate our children"*), гіперболи (*"We've been ripped off like no country has ever been ripped off"*), сарказм (*"I'm trying to figure that. I'm still trying to figure that out"*).

Лексичні особливості промов виразно демонструють відмінності у трактуванні політичних процесів. У промовах Гарріс домінує лексика соціальної сфери, що відображає інклюзивний підхід до політики: *"caregiving", "community", "diversity", "dignity", "reproductive rights"*. Дискурс Дональда Трампа насичений лексикою економічно-силової сфери: *"economy", "deals", "strength", "security", "military"*. Ця лексична диференціація відображає традиційний розподіл пріоритетів між "жіночою" соціальною та "чоловічою" економічно-силовою сферами.

Надзвичайно показовим є використання мовних засобів маркування "своїх" і "чужих". У чоловічих промовах категорія "чужого" вербалізується через виразно негативну оцінну лексику: *"enemy", "threat", "disgrace", "radical", "corrupt"*. У жіночих промовах категорія "іншого" маркується більш нейтрально, з акцентом на відмінності позицій, а не особистостей: *"those who disagree", "people with different views", "our opponents"*. Така різниця у вербалізації опозиції свідчить про відмінні підходи до конфлікту: конфронтаційний у чоловічій моделі та діалогічний у жіночій.

Упродовж 2020-2025 рр. спостерігається поступова трансформація традиційних гендерних мовних моделей. Мовлення Дональда Трампа демонструє зростання елементів інклюзивності: більше апеляцій до спільних цінностей, менша агресивність риторики, посилене увага до соціальних питань. Мовлення Камали Гарріс, зберігаючи інклюзивність, набуває більшої категоричності: зростає кількість директивних висловлювань, посилюється аргументаційна напруга, збільшується частка

безапеляційних тверджень. Це свідчить про адаптацію мовців до нових суспільно-політичних реалій та очікувань електорату.

Синтаксичний аналіз 2024-2025 рр. демонструє нівелювання гендерних відмінностей у структурі речень: середня довжина речення у Трампа зросла до 17,3 слів (було 15,7), частка складних речень – до 44 %. У промовах Гарріс з'являється більша варіативність довжини речень, включно з короткими емфатичними конструкціями. Це відображає формування гнучких, адаптивних комунікативних стратегій.

Лексико-семантичні трансформації також помітні: у промовах Трампа зменшується частотність конфронтаційної лексики (*enemy, threat, attack*), зростає – лексики єдності (*together, unity, cooperation*). У промовах Гарріс посилюється лексика рішучості та дії (*action, determination, resolve*) за збереження високої частотності ціннісних лексем.

Прагматичний аспект гендерних мовних моделей демонструє конвергенційні тенденції: стратегія поляризації "своїх" і "чужих" у Трампа поступово пом'якшується, а у Гарріс посилюється відмежування від опонентів, але більш нейтральними мовними засобами. Традиційні дихотомії маскулінного/фемінного поступово розмиваються, формуючи комплексні багатовимірні комунікативні патерни сучасного політичного дискурсу.

Проведений аналіз підтверджує наявність гендерних відмінностей у мовних моделях, але водночас виявляє тенденцію до їхньої поступової конвергенції в сучасному політичному дискурсі. Трансформація гендерних мовних моделей відбувається в напрямі формування більш збалансованих, інтегративних комунікативних стратегій, які ефективно поєднують елементи категоричності та інклюзивності залежно від комунікативної мети та аудиторії.

Обговорення результатів дослідження. Послання мовознавчих досліджень з комп'ютерними технологіями з метою глибшого та емпіричного вивчення певних мовних явищ є можливим завдяки корпусній лінгвістиці. Ця галузь мовознавства охоплює такі важливі аспекти дослідження, як вивчення принципів створення електронних колекцій текстів, які є репрезентативними для певної мови; розроблення програмних засобів та алгоритмів для оброблення даних, які знаходяться у корпусах; дослідження мови на підставі реальних слововживань, тобто мовних моделей. Тому автори розглядають корпуси як моделі мовних систем, які реалізовані в текстах різних функціональних можливостей.

У дослідженні [2] науковиця ретельно проаналізувала ключові аспекти гендерної маркованості одиниць мови, запропонувала систему класифікації мовних одиниць за ступенем їхньої гендерної маркованості та встановила кореляцію між соціокультурними трансформаціями та змінами в мовній репрезентації гендеру. Запропонована дослідницею класифікація враховує як експліцитні, так й імпліцитні маркери гендерної приналежності, що дає змогу виявляти тонкі нюанси гендерної репрезентації в мовленнєвих практиках. Важливим внеском є виокремлення перехідних категорій між гендерно маркованими та нейтральними одиницями, що відображає динамічний характер гендерної маркованості у сучасній мові.

У праці [3] ґрунтовно висвітлено історію, теоретичні засади та дискурсивну практику гендерної лінгвістики в

Україні. Дослідниця простежила еволюцію гендерних студій у вітчизняному мовознавстві від перших розвідок до сучасних комплексних досліджень, виокремивши ключові етапи становлення та новітні тенденції гендерної лінгвістики як самостійної наукової галузі.

У роботі [27] детально висвітлено методологію корпусної лінгвістики, демонструючи її практичне застосування для теоретичних досліджень мови. Автори обґрунтували переваги корпусного підходу для вивчення реальних мовленнєвих практик, підкресливши важливість емпіричної верифікації лінгвістичних гіпотез на підставі великих масивів текстових даних. Особливу увагу приділено способам збору та оброблення лінгвістичних даних, що безпосередньо корелює з методологією нашого дослідження. Запропоновані авторами принципи формування репрезентативних корпусів та методи статистичного аналізу мовних одиниць становлять теоретичну основу для інтерпретації результатів нашого емпіричного дослідження гендерних особливостей політичного дискурсу.

У науковій розвідці [23] розглянуто гендерні відмінності у використанні особових займенників у телевізійній рекламі, що методологічно перегукується з нашим аналізом займенникових моделей у політичному дискурсі. Автор встановив статистично значущі відмінності у частотності використання різних типів займенників чоловіками та жінками, що підтверджує універсальність гендерних мовних патернів у різних типах медійного дискурсу.

У праці [18] докладно описано функціональні можливості програми Sketch Engine, яка використовувалася в нашому дослідженні для аналізу корпусу політичних промов. Автори обґрунтували ефективність інструментів програми для виявлення лексичних патернів, колокацій та статистичних закономірностей у великих текстових масивах. Особливо цінним є те, що Sketch Engine дає змогу проводити багатовимірний аналіз мовних даних, поєднуючи кількісні та якісні методи дослідження. Інструменти програми, зокрема – Word Sketch та Thesaurus, виявилися незамінними для ідентифікації гендерно специфічних лексичних та синтаксичних моделей у політичному дискурсі.

У дослідженні [30] розглянуто взаємозв'язок граматичного роду та лінгвістичної відносності, здійснивши систематичний аналіз емпіричних досліджень у галузі. Автори проаналізували, як граматична категорія роду впливає на когнітивні процеси та сприйняття дійсності носіями різних мов.

Результати виконаного аналізу засвідчили ефективність корпусного підходу для дослідження гендерних особливостей політичного дискурсу. Застосування інструментів корпусного аналізу дало змогу виявити статистично значущі відмінності у використанні мовних одиниць представниками різної статі, зокрема – у сфері займенникових, лексичних і синтаксичних моделей. Отримані дані свідчать, що чоловічі та жіночі мовні стратегії мають власні комунікативні пріоритети: чоловіки частіше використовують структури, спрямовані на демонстрацію впевненості та контролю, тоді як жіноче мовлення вирізняється більшою емоційністю й орієнтацією на взаємодію.

Застосуванням програми Sketch Engine [18, 24] було здійснено глибокий кількісний та якісний аналіз корпусу політичних промов. Завдяки цьому вдалося ідентифі-

кувати ключові колокації та лексичні патерни, що формують гендерно специфічні моделі у публічному мовленні. Корпусні методи дали змогу простежити, як зміни у соціокультурному середовищі впливають на мовну репрезентацію гендеру, зокрема – на поступову нейтралізацію традиційно маркованих мовних засобів.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчує, що попри наявність окремих досліджень гендерних мовних моделей та розвиток методології корпусної лінгвістики, комплексного аналізу гендерних особливостей сучасного американського політичного дискурсу з використанням спеціалізованих корпусних інструментів Sketch Engine досі не проводили. Наше ж дослідження заповнює цю прогалину, пропонуючи системний багаторівневий аналіз гендерних мовних моделей на матеріалі актуального корпусу політичних промов 2020-2025 рр., що дає змогу простежити не тільки статичні відмінності, а й динаміку трансформаційних процесів у гендерній організації політичного дискурсу.

Отже, внаслідок виконаної роботи можна сформулювати такі наукову новизну та практичну значущість результатів дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження – удосконалено комплексну методику корпусного аналізу гендерних мовних моделей у політичному дискурсі, яка на відміну від наявних, використовує CQL-запити для виявлення специфічних мовних патернів, що дало змогу виявити гендерні відмінності на лексико-семантичному, синтаксичному та прагматичному рівнях.

Практична значущість результатів дослідження – результати дослідження можна використати для розроблення рекомендацій щодо ефективних комунікативних стратегій у політичному дискурсі, для удосконалення програм з гендерної лінгвістики та політичної комунікації у вищих навчальних закладах, для створення алгоритмів автоматичного визначення гендерної приналежності автора політичного тексту, а також для формування більш інклюзивних та гендерно збалансованих комунікативних практик у публічній сфері.

Висновки / Conclusions

Проаналізовано особливості трансформації гендерних мовних моделей у політичному дискурсі США за період 2020-2025 рр. на матеріалі корпусу мотиваційних промов, що дало змогу виявити ключові відмінності у вербалізації політичної діяльності представниками різних статей. За результатами проведеного дослідження можна зробити такі основні висновки.

1. Встановлено ключові лексико-семантичні відмінності між жіночими та чоловічими мовними моделями, а саме: для жіночої моделі характерні висока частотність інклюзивного займенника "we", переважання модальних дієслів можливості, тоді як чоловіча модель демонструє домінування особового займенника "I" та категоричних модальних дієслів. Аналіз лексико-семантичного рівня також виявив істотні відмінності у використанні ціннісних концептів, де жіноча модель демонструє значно вищу увагу до концептів свободи, можливості, справедливості та гідності. Досліджено синтаксичні особливості гендерно маркованого мовлення політиків, виявивши переважання складних речень зі складними логічними зв'язками у жіночому мовленні та домінування простих, часто еліптичних речень у чоловічому мовленні.
2. Проаналізовано метафоричні моделі в гендерно маркованому політичному дискурсі, встановивши перевагу

метафор шляху та розвитку в жіночому мовленні та домінування метафор боротьби та протистояння в чоловічому мовленні.

3. Виявлено трансформаційні тенденції в гендерних мовних моделях упродовж досліджуваного періоду 2020–2025 рр.: чоловіча модель еволюціонує в напрямі більшої інклюзивності, жіноча – посилює елементи категоричності та впевненості. Порівняльний аналіз промов початку та кінця досліджуваного періоду дав змогу встановити динаміку змін та її спрямованість, що свідчить про активні процеси взаємовпливу та конвергенції гендерних мовних моделей.
4. З'ясовано ключові механізми конвергенції гендерних мовних моделей у сучасному політичному дискурсі, що проявляються у взаємному збагаченні комунікативних стратегій та формуванні більш збалансованих, інтегративних підходів до політичної комунікації.
5. Запропоновано практичні рекомендації з використання результатів дослідження для розвитку ефективних комунікативних стратегій у політичному дискурсі та формування більш інклюзивних та гендерно збалансованих комунікативних практик.

References

1. Andriichenko, Y. V. (2011). Gender marking of language units. *Problems of Semantics, Pragmatics and Cognitive Linguistics*, 20, 3–9. [In Ukrainian]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pstkl_2011_20_3
2. Christie, C. (2000). *Gender and language: Towards a Feminist Pragmatics*. Edinburgh University Press. <https://doi.org/10.1515/9780585468013>
3. Demska-Kulchitska, O. (2002). What is new in the science of language? *Culture of the Word*, 61, 70–74. [In Ukrainian]. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/4f12fb83-3589-44e9-b397-fc766e1aa115>
4. Douglas, K. M., & Sutton, R. M. (2014). "A giant leap for mankind" but what about women? The role of system-justifying ideologies in predicting attitudes toward sexist language. *Journal of Language and Social Psychology*, 33, 667–680. <https://doi.org/10.1177/0261927X14538638>
5. Dubenko, O. Y. (2011). *Comparative stylistics of English and Ukrainian languages*. (2nd ed.). Vinnytsia. [In Ukrainian]. URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=ru&id=LpHzCQAAQ-BAJ&printsec=frontcover&utm#v=onepage&q&f>
6. Dyak, T. P., & Hrytsiuk, Yu. I. (2024). Application of corpus tools to identify keywords of Ukrainian rebel songs as a genre of the folklore discourse. *Scientific Bulletin of UNFU*, 34(7), 60–71. <https://doi.org/10.36930/40340708>
7. Finegan, E. (2015). *Language: its structure and use*. Stamford, CT: Cengage Learning. URL: https://www.academia.edu/44833419/Language_Its_Structure_and_Use
8. Goroshko, O. Ig. (2010). *Gender Aspects of Somputer-Mediated Communication*. [In Ukrainian]. URL: <https://www.kpi.kharkov.ua/archive/2010/Goroshko%200.1.%20-%20Gendemi%20aspekti%20internet-komunikacii.pdf>
9. Grytsiuk, Y., & Leshkevych, I. (2017). The problems of definition and analysis of software requirements. *Scientific Bulletin of UNFU*, 27(4), 148–158. <https://doi.org/10.15421/40270433>
10. Harbar, A. I. (2021). Gender linguistics: prerequisites for formation and development. *International Humanitarian University Herald*, 52, 32–35. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.52-1.8>
11. Hlushchenko, O. O. (2013). Study of gender features of speech in historical aspect. *Scientific Publications. Petro Mohyla Black Sea National University*, 57, 108–111. [In Ukrainian]. URL: <https://lib.chmmu.edu.ua/pdf/naukpraci/philology/2007/70-57-20.pdf>
12. Hrytsiuk, Y. I., & Andrushchakevych, O. T. (2018). Means for determining software quality by metric analysis methods. *Scientific Bulletin of UNFU*, 28(6), 159–171. <https://doi.org/10.15421/40280631>
13. Hrytsiuk, Y. I., & Dyak, T. P. (2021). The use of internet technologies in educational process in higher education institutions. *Scientific Bulletin of UNFU*, 31(1), 137–146. <https://doi.org/10.36930/40310123>
14. Hrytsiuk, Y. I., & Biletskyi, T. P. (2019). Web Application for Marketing Analysis of the Social Network Instagram. *Scientific Bulletin of UNFU*, 29(6), 106–118. <https://doi.org/10.15421/40290622>
15. Hrytsiuk, Y. I., & Nemova, E. A. (2018). Management Features Process of Developing Software Requirements. *Scientific Bulletin of UNFU*, 28(8), 161–169. <https://doi.org/10.15421/40280832>
16. Hrytsiuk, Y. I., & Nemova, E. A. (2018). Peculiarities of Formulation of Requirements to the Software. *Scientific Bulletin of UNFU*, 28(7), 135–148. <https://doi.org/10.15421/40280727>
17. Hrytsiuk, Y. I., & Zhabych, M. R. (2018). Risk management of implementation of program projects. *Scientific Bulletin of UNFU*, 28(1), 150–162. <https://doi.org/10.15421/40280130>
18. Kilgariff, A., Baisa, V., Bušta, J., Jakubiček, M., Kovář, V., Michelfeit, J., & Suchomel, V. (2014). The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography*, 1(1), 7–36. <https://doi.org/10.1007/s40607-014-0009-9>
19. Kosmeda, T. A., Karpenko, N. A., Osipova, T. F., Salionovych, L. M., & Khaliman, O. V. (2014). *Gender linguistics in Ukraine: history, theoretical foundations, discursive practice*. KOLO. [In Ukrainian]. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/9cbc3a8a-0e0c-4679-a329-037c8f29e2b7>
20. Kulchitsky, I. M. (2015). Technological aspects of compiling text corpora. *Text corpora data in linguistic research*. Monograph. Edited by O. P. Levchenko. Lviv: Lviv Polytechnic Publishing House, 29–45. [In Ukrainian].
21. Lakoff, G. (2018). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press. URL: <https://lecturayescrituraunrn.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/03/unidad-5-lakoff-women-fire-and-danger.pdf>
22. Lakoff, R. (1973). Language and Womans Place. *Language in Society*, 2(1), 45–80. URL: https://web.stanford.edu/class/linguist156/Lakoff_1973.pdf
23. Laoli, C. I. M. (2021). Gender Differences in the Use of Personal Pronouns in Television Advertisements. *KnE Social Sciences. Annual International Conference on Language and Literature (AICLL)*, 175–188. <https://doi.org/10.18502/kss.v5i4.8676>
24. Learn how language works. (2024). Sketch Engine. URL: <https://www.sketchengine.eu/#blue>
25. Martseniuk, T. O. (2017). *Gender for everyone. Challenging stereotypes*. Osnovy Publishing. [In Ukrainian]. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/3403d092-6584-4358-b230-d68b3eafbc1>
26. Maslova, Y. P. (2015). Features of the development of gender linguistic research in Ukraine and abroad. *Scientific Notes of Ostroh Academy National University*, 57, 100–105. [In Ukrainian]. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/5536/1/24.pdf>
27. McEnery, T., & Hardie, A. (2011). *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511981395>
28. Meurers, W. Detmar. (2005). On the use of electronic corpora for theoretical linguistics: Case studies from the syntax of German. *Lingua*, 115(11), 1619–1639. <https://doi.org/10.1016/j.lingua.2004.07.007>
29. Petiy, N. (2020). The notion of gender-marked language units and their classification. *Theoretical and empirical scientific research: concept and trends*, 3, 105–107. <https://doi.org/10.36074/24.07.2020.v3.37>
30. Samuel, S., Cole, G., & Eacott, M. J. (2019). Grammatical gender and linguistic relativity: A systematic review. *Psychonomic Bulletin & Review*, 26, 1767–1786. URL: <https://link.springer.com/article/10.3758/s13423-019-01652-3>
31. Xia, X. (2013). Gender Differences in Using Language. *Theory and Practice in Language Studies*, 8, 1485–1489. <https://doi.org/10.4304/tpls.3.8.1485-1489>
32. Zhukovska, V. (2020). Linguistic corpus as a state-of-the-art information and research tool in contemporary language study. *Scientific notes of V. I. Vernadsky TNU. Series: Philology. Social communications*, 31(70), issue 3, part 1, 113–119. <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.3-1/20>

USING DIGITAL CORPUS TOOLS TO STUDY GENDERED ASPECTS OF POLITICAL SPEECHES

Modern realities in almost every field of human activities are directly connected with the necessity of obtaining and exchanging of information, which is the most important product in the information society. In this type of society, the main economic driver is not the manufacturing of material goods, but rather the creation, distribution, use, management, and integration of information. Production and selling of information is considered a powerful tool of influencing different fields, in particular, politics. The governance and political behaviour are the object of research due to their influential social role. The analysis of textual materials and identification of their key features are of great importance in various fields of science, particularly in corpus linguistics. Despite the great potential for applying corpus methodologies in various research areas, there remains a need for mastering them for practical application. The availability of large-scale digital text corpora, which have been improved through better digital infrastructure and technological advancements occurring in the information age, provides a basis for linguistic research. Therefore, the study presented analyzes specialized software with powerful processing and analysis functions for text corpora required for linguistic research and its practical application in various studies. Specialized Sketch Engine software, featuring powerful tools such as Word Sketch, Thesaurus, Concordance, and advanced search functions, enables comprehensive analysis of language corpora to identify statistically relevant patterns. In this study, Sketch Engine technological toolkit was applied to examine gender language models in political discourse using a corpus of motivational speeches by prominent US political figures from 2020-2025, totaling over 150,000 words. The use of automated analysis methods revealed significant gender differences at lexical-semantic, syntactic, and pragmatic levels. The female language model is characterized by the dominance of inclusive strategies, expressed through high frequency of the inclusive pronoun "we" (43.8 %), predominance of possibility modal verbs (29.5 %), and metaphors of journey and development. The male language model is found to tend toward categoricity, manifested through dominance of the personal pronoun "I" (39.8 %), prevalence of categorical modal verbs (48.9 %), and metaphors of war and struggle. The study characterizes narrative structures, where female speeches demonstrate cyclical patterns returning to key theses, while male speeches maintain linearity with clear cause-effect organization. Differences in argumentative strategies were identified: female speeches favor personal narratives and figures of convergence, while male speeches feature contrastive juxtapositions and figures of contrast. A tendency toward convergence of gender language models was determined: the male model evolves toward greater inclusivity, while the female model strengthens elements of categoricity.

Keywords: text corpora; Sketch Engine; political communication; lexical-semantic markers; narrative structures; argumentative strategies; convergence processes; metaphorical models.